

In memoriam Peter Mariot

2004. január 8-án, rövid ideig tartó súlyos betegség után, élete 64. évében elhunyt Peter MARIOT, a tudományok kandidátusa, az SZLTA Földrajztudományi Intézete vezető tudományos munkatársa, a kiváló tudós, a földrajzi ismeretek népszerűsítője, a tudományos élet tehetséges szervezője.

P. MARIOT 1940. november 25-én született Nyitrán. A bazini (Pezinok) gimnáziumban érettségizett, majd a pozsonyi Comenius Egyetem természettudományi karán lett földrajzszakos hallgató; itt végzett 1962-ben. Ettől kezdve haláláig az SZLTA Földrajztudományi Intézetében dolgozott, ahol teljes mértékben kibontakoztatta tehetségét. Speciális kutatási területe az idegenforgalmi földrajz volt. Jelentős szerepet játszott a diszciplína elméleti-módszertani alapjainak kimunkálásában, Szlovákia területére történő adaptálásában és továbbfejlesztésében. Az idegenforgalom földrajza c. monográfiája (1983) számos vonatkozásban úttörő munkának tekinthető. A szakterület egyik alapműve, és megállapításai bizonyos szempontból mindmáig érvényesek. Több mint 150 tanulmányt, újságcikket és jegyzetet publikált odahaza és külföldön. Szlovákia Nemzeti Atlasza munkálataiban is tevékeny részt vállalt.

MARIOT tudományos szervezői tevékenységével is kitűnt. Több, mint 20 éven át (1970–1991) állt az intézet gazdaságföldrajzi osztályának élén. Több tucat projekt tudományos vezetését, ill. koordinációját vállalta vagy működött közre megvalósításukban. Képzettsége, vezetői rátermettsége és tekintélye, széles szakmai látóköre és szerteágazó kapcsolatai más fontos tisztségek betöltésére is elhivatottá tették. Több szlovák és külföldi szakfolyóirat szerkesztőbizottságának és munkacsoportnak volt tagja. Számos tudományos bizottságban fejtett ki tevékenységet, a tudományos minősítés terén pedig diplomamunkák, doktori és kandidátusi értekezések elbírálása fűződött nevéhez. Igen hasznos tevékenységet fejtett ki az Szlovák Tudományos Akadémia égisze alatt működő Szlovák Földrajzi Társaságban. A Társaság szervezésében több szakmai és társadalmi szempontból sikeres kongresszus és tudományos tanácskozás lebonyolításában vállalt szerepet.

P. MARIOT aktív tevékenységet fejtett ki, és jelentős eredményeket ért el a tudományos ismeretterjesztés terén. Bolygónkról szerzett ismereteit több mint 20 könyvben foglalta össze. Közülük a legismertebbek: *Ostrovny na začiatku sveta* (Szigetek a világ kezdetén), a *Pyramída* folyóiratban megjelentetett cikkei: *Ostrovny a súostrovia Oceánie* (Óceánia szigetei és szigetvilága), *Krajina-ludia-životné prostredie* (Táj-emberek-életkörnyezet), *Zem okolo nás* (A Föld, amely bennünket körülvesz), *Malá encyklopédia Zeme* (Földünk kis enciklopédiája), *Malá encyklopédia zemepisu sveta* (A világ földrajzának kisenciklopédiája). Tudományos ismeretterjesztő munkásságáért három alkalommal jutalmazták akadémiai díjjal. Több tucat népszerű tudományos cikket írt újságokban, a világ egyes régióit bemutató számos sorozatot szerkesztett a TV-ben és a rádióban.

Kiváló pedagógusként számos földrajzi tankönyv, kézikönyv és főiskolai jegyzet szerzője, ill. társszerzője volt. Irányította és segítette az egyetemistákat diplomamunkájuk elkészítése során, tanácsadója volt sok földrajztudományt tanuló hallgatónak. Részt vállalt a fiatal tudományos dolgozók posztgraduális képzésében is. Mint a gazdasági, ill. humánföldrajz oktatója készségesen megosztotta ismereteit a tudományos kutatói pályára készülőkkel, a későbbi doktoranduszokkal, s vezetése alatt többjük szerezte meg a tudományok kandidátusa fokozatot.

Rendkívül sokat utazott a világban és külföldi expedíciók állandó részese volt. Dr. František KELE munkatársával még 1971-ben kezdeményezte a Szlovák Földrajzi Társaság keretében működő „Kutatási és expedíciós tevékenység magashegységeken” szekció létrehozását, és vett részt az annak keretében szervezett tudományos kutató expedíciókban és felfedezőutakon. Ezek tapasztalatait a sajtóban közzétett beszámolóiban ismertette a széles olvasóközönsséggel.

P. MARIOT igen értékes, fegyelmezett, nagyfokú felelősség- és igazságérzettel rendelkező ember volt. Bár a súlyos betegség aláásta egészségét, reményét és az élet értelmébe vetett hitét az utolsó pillanatig sem veszítette el. Váratlan távozásával a szlovák humánföldrajzot érzékeny veszteség érte.

A szlovák geográfusok közössége 2004. január 16-án a pozsonyi temetőben, hamvasztás utáni gyászszertartáson vett végső búcsút Peter MARIOTTól. Fájdalmukban sok külföldi kolléga, köztük magyar földrajzos osztozik, akik szoros szakmai és szívélyes baráti kapcsolatot ápoltak a kiváló geográfussal.

Szlovákból fordította: MÉSZÁROS ERIKA

DANIEL KOLLÁR

Torsten Hägerstrand (1916–2004)

2004 május 3-án, 87 éves korában elhunyt Torsten (nagy számú barátainak „Tor”) HÄGERSTRAND, a 20. sz. svéd geográfijának talán legjelentősebb, mindenképpen a legszeretettelibb személyisége. Nagy volt a nemzetközi befolyása, hiszen a modern geográfia több alapkérdésének megfogalmazásában játszott kiemelkedő szerepet.

1953-ban doktorált a Lundi Egyetemen, s 1957-ben lett ott professzor. Rövid – bár nagyszámú – külföldi utazásait leszámítva egész életét a dél-svédországi kisvárosban töltötte, s tette e város jó nevű egyetemét hosszú időre a geográfusok Mekkájává.

A *Lund Studies in Geography* c. tanulmánykötet-sorozat szerkesztői közreműködésével a modern geográfia izgalmas publikációs fóruma lett.

Legfontosabb tudományos újításai a térbeni mozgás modellezésére irányultak. Első alapvető munkája a fenti sorozat-kiadványban 1952-ben megjelent „Az innovációs hullámok terjedése” (*The propagation of innovation waves*) volt, amelyben HÄGERSTRAND – a világon elsőként – átfogó, modellszerű magyarázatot adott az innovációs központokból a befogadó vagy akadályozó területek felé áramló technikai, társadalmi vagy intézményi innovációk földrajzi elterjedésére.

A másik, 1957-ben publikált *Migration and area* c. mozgás-vizsgáló tanulmánya a népesség vándorlásának általános tér-jellemzőit ismét a kibocsátó és befogadó területek kontextusában tárgyalta. A harmadik tér-mozgás modellje pedig az időföldrajz (*time geography*) volt: annak a vizsgálata, hogy milyen szabályossággal mozog a népesség a nap 24 órájában egy településen belül (pl. a tanulók a lakóhely és az iskola között) vagy egy téregységen belül (ingázás, gyógyüdüllő felkeresése stb.). Az általa kidolgozott modellek a fejlett országokban voltak alkalmazhatóak, s módserül szolgálhattak távlati területi és városstervezéshez is.

HÄGERSTRAND sokat segített nemzetközi pályámon. 1960-ban, Stockholmban ismerkedtünk meg, a Nemzetközi Földrajzi Unió (NFU) kongresszusán. Meg volt lepve, hogy valaki az elzárt Kelet-Európából ismeri munkásságát. Ez annak volt köszönhető, hogy a Magyar Földrajzi Társaság könyvtárában cserepéldányként megtalálható volt a *Lund Studies in Geography* (no meg annak, hogy elolvastam...).